

Микитенко Вікторія Володимирівна
д. е. н., професор, г.н.сп. відділу Перспективного розвитку ПЕК
Інститут економіки промисловості НАН України,
м. Київ, Україна

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СМАРТ-ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ПОСТКРИЗОВОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

У посткризовий період, що настав внаслідок глибоких соціо-економічних, безпекових, інфраструктурних і військових втрат, Україна зіткнеться з викликом багаторівневої реконструкції національної економіки, що вимагає впровадження інноваційних підходів до відновлення, модернізації та розвитку реального сектору. Одним із ключових напрямів такого оновлення виступає розвиток смарт-промисловості як базової технологічної платформи індустріального майбутнього, що інтегрує принципи цифровізації, автоматизації, енергоефективності та сталого виробництва і господарювання. За таких умов фінансово-економічне стимулювання розвитку смарт-промисловості (СРСП) стає критично важливим елементом державної, регіональної та локальної політики. Проте, ефективність такого формату СРСП залежить від аргументованості управлінських рішень, які мають прийматися на основі чітко визначених, адаптивних і методично забезпечених підходів. Водночас, відсутність цілісного, типового комплексу методів задля обґрунтування рекомендацій суб'єктам управління різного рівня (національного, регіонального, локального, галузевого, підприємницького) знижує ефективність управлінських інтервенцій, ускладнюючи координацію трансформаційних процесів та породжуючи асиметрію у просторовому реконструктивному розвитку.

З огляду на пріоритетність реалізації на повоєнному етапі реконструкції гібридної стратегії реконструктивного просторового розвитку [1], яка передбачає поєднання відбудовчих, інноваційно-промислових та інституційно-структурних змін, виникає об'єктивна потреба у практико-орієнтованому стратегічному інструментарії – методах, здатних адаптуватися до швидкозмінного середовища, різнорівневої структури управління та макрорегіональних і територіальних особливостей відновлення. Тож, маємо сформулювати і запропонувати до використання типовий комплекс міждисциплінарних методів обґрунтування управлінських рішень щодо СРСП, адже, відсутність відповідного інструментарію може стати викликом сучасного етапу державотворення й реконструктивного управління промисловістю. А, у разі його застосування, стане реальною можливістю для формування нової архітектури стратегічного управління економічною реконструкцією країни, що поєднає гнучкість, технологічність і стійкість до майбутніх викликів.

Визначаючи та розкриваючи склад типового інструментарію, які рекомендуємо враховувати задля обґрунтування рекомендацій із фінансово-

економічного СРСП, маємо вказати: розробка ефективних і дієвих рекомендацій потребує системно-комплексного міждисциплінарного підходу у контексті реалізації гібридного формату реконструктивного розвитку реального сектору економіки у повоєнному періоді з урахуванням критеріального аналізу стратегічного потенціалу семи повоєнних макрорегіональних зон [2]. Визначено п'ять ключових груп мультидисциплінарних методів, де інструментарій кожної виконує свою специфічну роль у забезпеченні обґрунтованості управлінських рішень та їхньої адаптації до реальних умов функціонування посткризової економіки. З цього, визнаємо, що доцільним є використання:

- теоретико-методологічних методів (структурна частка – 25,0%) обумовлено тим, що фінансово-економічне СРСП має ґрунтуватися на системно-комплексному підході, який враховує взаємозв'язок між технологічним розвитком, інвестиційними механізмами та імовірними соціально-економічними ефектами. Без глибокого аналізу теоретичних основ важко сформулювати структурований концепт стимулювання, який би базувався на передових соціо-еколого-економічних моделях. Основна роль застосування цієї групи методів – у визначенні концептуальних засад фінансово-економічного СРСП, розробці інтегрованого формату гібридної стратегії (на основі сучасних економічних теорій і міжнародного досвіду, пріоритетних трендів просторової реконструкції); системному аналізу політичних, економічних, соціальних, екологічних та технологічних факторів впливу на розвиток смарт-промисловості в Україні;

- емпіричних методів (структурна частка – 20,0%) – засновано на тому, що розробка рекомендацій має ґрунтуватися на реальних статистичних даних, що дозволяють об'єктивно оцінити динаміку розвитку смарт-промисловості, ефективність чинних фінансово-економічних інструментів та перспективи їхньої трансформації у повоєнному періоді. Значення використання цієї групи методів у виявленні найвагоміших факторів впливу на ефективність механізмів СРСП, оцінці потреб національного бізнесу в інвестиціях та податкових стимулах, тощо – задля обґрунтування оптимального формату управлінських підходів до вирішення поставлених завдань;

- економіко-математичних методів (20,0%) обумовлено тим, що фінансово-економічне СРСП є, доволі, складною багатофакторною системою, яка потребуватиме математичного моделювання, щоб оцінити імовірні сценарії розвитку (мати гібридний формат за полівекторною сценарно-прогнозною моделлю реконструктивно-просторового розвитку [3]) та оптимізувати механізми підтримки смарт-промисловості. Значимість цієї групи методів закладена у необхідності використання факторного аналізу для визначення ключових рушіїв розвитку галузі, оцінці ефективності податкових стимулів, грантів і кредитних програм, прогнозуванні економічних ефектів за різними сценаріями фінансування й обсягами інвестицій;

- просторово-аналітичних методів (15,0%) – визначається тим, що смарт-промисловість розвивається, як відомо, нерівномірно, а ефективність її фінансування залежить, більшою мірою, від просторових детермінант (доступу до інфраструктури, природно-ресурсного потенціалу та локального ресурсного

забезпечення, логістики, кластерної взаємодії, тощо). З цього, основна роль у використанні цієї групи методів у: виконанні кластерного аналізу задля визначення перспективних регіонів і територій розвитку; використанні геоінформаційного аналізу задля оцінки розподілу інвестицій; здійсненні картографічного моделювання задля створення оптимальної просторової структури інноваційних індустріальних макрорегіональних зон;

- прогностичних методів (20,0%) – розвиток смарт-промисловості та її фінансово-економічне СРСП є довгостроковим процесом, тому важливо передбачити майбутні тенденції та адаптувати існуючі (чи удосконалені) інструменти стимулювання до змін у світовій економіці та суспільно-політичній ситуації у повоєнній Україні. Основна роль використання цієї групи методів полягає у: розробці методичних підходів і виконання процедур із сценарного прогнозування розвитку смарт-промисловості за різних макроекономічних умов; використанні імітаційного моделювання задля оцінки впливу державних та ринкових механізмів підтримки; системному аналізі ризиків та загроз, а також у оцінці можливих кризових сценаріїв, які впливатимуть у посткризовому періоді на фінансування та функціонування смарт-промисловості.

Відтак, у посткризовий період відновлення економіки України розвиток смарт-промисловості набуває стратегічного значення в якості ключового драйвера просторової реконструкції та технологічної модернізації реального сектору. А, визначальним фактором ефективності управлінських дій у цій площині виступає формування цілісного, адаптивного й науково обґрунтованого комплексу методів, що забезпечують прийняття обґрунтованих рішень на всіх рівнях управління — від національного до рівня окремих підприємств. Запропонований типовий методичний інструментарій інтегрує міждисциплінарні підходи та орієнтований на практичне застосування в умовах реалізації гібридної стратегії просторової реконструкції. Це створює підґрунтя для посилення адаптивності системи управління, підвищення ефективності стимулювання інноваційного розвитку та формування нової парадигми стратегічного управління смарт-промисловістю України.

Список використаних джерел

1. *Микитенко В.В. Механізми повоєнного відновлення макрорегіональних зон України: архітектура гібридного сценарію. Глобальні трансформації розвитку суспільства: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2024. С. 68–87. DOI: 10.61718/mon.*
2. *Микитенко В.В. Критеріальний аналіз потенціалів макрорегіональних зон: формування гібридної стратегії реконструктивного відновлення України. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Поліські наукові читання - 2024», 27 – 29 листопада 2024 року. Чернігів: Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. 2024. С. 251–255.*

3. Микитенко, В.В., Чупріна, М.О. (2025). Полівекторна сценарно-прогнозна модель реконструктивно-просторового розвитку України у повоєнному періоді. Науковий вісник Міжнародної асоціації науковців. Серія: економіка, управління, безпека, технології, 4(1). <https://doi.org/10.56197/2786-5827/2025-4-1-1>.

УДК 336.711

Олійник Дмитро Ігорович
аспірант, ДННУ «Академія
фінансового управління», м. Київ, Україна

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ БАНКІВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ НА ПОВОЄННОМУ ЕТАПІ

Суттєвою вадою функціональної спроможності банків державного сектору на даному етапі слід вважати відсутність спеціалізованої установи розвитку, орієнтованої на цілі розвитку економіки, а не тільки на отримання комерційного прибутку. У світовій практиці до категорії таких банків розвитку відносять інвестиційні інститути, що займаються довгостроковим кредитуванням та іншими видами фінансування (в основному на пільгових умовах) окремих галузей і сфер господарства.

На відміну від комерційних банків, банки розвитку спрямовують фінансові ресурси в ті сфери, які вважаються стратегічними для національної економіки, але не мають доступу до фінансових ресурсів на прийнятних умовах [1]. Ці сфери варіюються від промисловості й сільського господарства – до розвитку експорту, інфраструктури, а також підприємств малого й середнього бізнесу [2]. В основі такого спрямування закладені пріоритети державної політики та специфіка національної економіки [3].

Державні банки розвитку також можуть відігравати важливу роль у фінансуванні інфраструктурних проєктів, які є критично важливими для економічного відновлення та сталого розвитку. Вони можуть надавати довгострокове кредитування для будівництва доріг, мостів, логістичних центрів та інших ключових об'єктів, що сприятимуть зростанню економіки. Окрім того, банки розвитку можуть активніше співпрацювати з міжнародними фінансовими установами для залучення додаткових ресурсів на умовах співфінансування, що дозволить зменшити навантаження на державний бюджет. Важливо також забезпечити ефективний механізм моніторингу та оцінки результатів діяльності державних банків, що сприятиме підвищенню їхньої ефективності та довіри з боку міжнародних партнерів.

У багатьох країнах співіснують кілька установ розвитку. У зв'язку з цим, моделі бізнесу державних банків розвитку широко варіюються. Численні дослідження визнають провідну роль державного банку розвитку у